Valiokunnan lausunto UaVL 5/2016 vp– U 24/2016 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Japanin välisen vapaakauppasopimuksen neuvottelemisesta (Japanin kanssa tehtävä vapaakauppasopimus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Japanin välisen vapaakauppasopimuksen neuvottelemisesta (Japanin kanssa tehtävä vapaakauppasopimus) (U 24/2016 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- yksikön päällikkö Marjut Akola, ulkoasiainministeriö
- vastuuvirkamies, teollisuustuotteiden markkinoillepääsy Elina Poikonen, ulkoasiainministeriö

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Valtioneuvoston kirjelmässä todetaan EU:n ja Japanin välisten neuvotteluiden vapaakauppasopimuksesta käynnistyneen huhtikuussa 2014. Sopimusneuvotteluiden kohteina ovat kaikki keskeiset kaupankäynnin osa-alueet: tavarakauppa, alkuperäsäännöt, julkiset hankinnat, palveluiden kauppa, investoinnit, tullien ulkopuoliset kaupanesteet ja tekniset kaupanesteet, sääntely-yhteistyö, tulliyhteistyö ja kauppamenettelyt, terveys- ja kasvinsuojatoimet, teollis- ja tekijänoikeuksien suoja, kilpailupolitiikka, säännöt sekä kestävään kehitykseen liittyvät asiat.

Japani on merkittävä kauppakumppani niin Suomelle kuin laajemmin EU:lle: Se on Kiinan jälkeen EU:n toiseksi suurin kauppakumppani Aasiassa. Se on myös maailman kolmanneksi suurin kuluttajamarkkina. EU:n ulkopuolisesta viennistä Japani on kuitenkin vasta sijaluvulla 7, kolmen prosentin osuudella. Japani on myös merkittävä investoija Euroopassa. EU:n alustavan vaikutusarvion mukaan EU:n ja Japanin välinen vapaakauppasopimus voisi lisätä EU:n talouskasvua 0,76 prosenttiyksiköllä. Tämä edellyttäisi täyttä tullienpoistoa ja symmetristä tullien ulkopuolisten kaupanesteiden poistamista. Jos sopimus olisi täysimääräisesti voimassa, EU-maiden viennillä Japaniin olisi arvion mukaan mahdollisuudet kasvaa yli 30 prosenttia, ja sillä voisi olla 4 prosen-

tin vaikutus EU:n globaaliin vientiin. Kasvulla olisi vaikutusta etenkin elintarvikevientiin. Japanin vienti EU-markkinoille voisi puolestaan lisääntyä noin 20 prosentilla. Japani tavoittelee etenkin autoteollisuudelleen parempia vientimarkkinoita Euroopasta. Japani myös investoi yhä aktiivisemmin ulkomaille, ja vapaakauppasopimus voisi houkutella uusia japanilaisinvestointeja Eurooppaan. Tämä tukisi välillisesti EU:n investointien houkuttelua ja työpaikkojen luomista koskevia tavoitteita.

Japanin markkinoita pidetään myös vaikeapääsyisinä ja sopimuksella tavoitellaan niiden avaamista enenevässä määrin eurooppalaisille yrityksille muuan muassa poistamalla tulleja ja ratkaisemalla muita kaupankäyntiä hankaloittavia tai kustannuksia lisääviä esteitä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että EU tavoittelee laaja-alaista ja kattavaa vapaakauppasopimusta Japanin kanssa kauppasuhteiden syventämiseksi. Japanin merkittävyys maailmantaloudessa ja Suomen ja EU:n kauppakumppanina ovat selkeitä perusteita vapaakauppasopimuksen neuvottelemiselle. Valiokunta katsoo, että vapaakauppasopimuksen solmiminen Japanin kanssa tukisi myös EU:n ja Japanin välistä strategista kumppanuutta.

Lähtökohtaisesti ulkoasiainvaliokunta korostaa monenvälisten kauppasopimusten merkitystä niin Suomen kuin laajemmin maailmanlaajuisen kaupankäynnin ja talouskasvun kannalta. Ottaen kuitenkin huomioon monenkeskisten kauppaneuvotteluiden umpikujan WTO:n piirissä, pitää valiokunta kahdenvälisiä ja alueellisia kauppaneuvotteluja varteenotettavana keinona edistää kaupan vapauttamista. Valiokunta korostaa, että solmimalla eurooppalaiseen arvopohjaan ja tavoitteisiin pohjautuvia kahdenvälisiä vapaakauppasopimuksiaan pystyy EU vaikuttamaan pitkällä tähtäimellä myös globaalien sääntöjen muokkaamiseen.

Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä, että vapaakauppaneuvottelut Japanin kanssa lukeutuvat EU:n prioriteetteihin ja neuvottelut pyritään saamaan päätökseen vuoden 2016 kuluessa. Japanin osallistuminen vuonna 2016 solmittuun Tyynenmeren kumppanuus -vapaakauppasopimukseen (TPP) korostaa osaltaan tarvetta EU-Japani vapaakauppasopimuksen mahdollisimman pikaiselle solmimiselle ja sen varmistamiselle, että EU-maat eivät jää huonompaan kilpailuasemaan suhteessa Japaniin kuin TPP-osapuolet.

Ulkoasiainvaliokunta tukee valtioneuvoston keskeisiä neuvottelutavoitteita ja katsoo, että ne ottavat huomioon Suomen talouskasvun vahvistamisen, ulkomaankaupan lisäämisen ja suomalaisten yritysten sijoitus- ja investointimahdollisuuksien parantamisen.

Investointisuojan osalta valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan toimivan investointisuojan tärkeydestä osana vapaakauppasopimusta. Valiokunnan johdonmukainen kanta on ollut, että sopimuksilla tulee ja niillä voidaan vähentää sijoituksiin kohdistuvan mielivaltaisen kohtelun mahdollisuuksia ja lisätä sijoitusympäristön ennakoitavuutta ja yritysten sijoitushalukkuutta.

Valiokunta pitää myönteisenä, että EU tavoittelee sopimukseen myös laaja-alaista kestävän kehityksen lukua. Valiokunta korostaa vapaakauppasopimusneuvotteluiden yhtenä keskeisenä ele-

menttinä ihmisoikeuksien ja demokratian edistymisen toteutumista. ILO:n työelämän oikeuksia koskevien sopimusten ja kansainvälisten ympäristösopimusten ja standardien noudattaminen ja toimeenpano on tärkeää tuoda osaksi vapaakauppasopimusta.

Valtioneuvosto toteaa pitävänsä tärkeänä, ettei sopimus uhkaa eurooppalaisia järjestelmiä ympäristön, työntekijöiden, terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi. Ulkoasiainvaliokunta on korostanut näitä kysymyksiä johdonmukaisesti kaikissa Suomen vapaakauppa- ja investointisuojasopimuksissa ja niin myös tässä yhteydessä.

EU-Japani vapaakauppaneuvotteluita on käyty kolme vuotta ja tähän mennessä takana on 16 neuvottelukierrosta. Saadun selvityksen mukaan kaikki keskeiset neuvottelukysymykset ovat edelleen auki. Joissakin neuvotteluaiheissa on olemassa yhdistetty tekstipohja, johon osapuolten kannat on koottu ja jonka pohjalta neuvotteluja käydään, toisissa aiheissa ei tekstipohjia ole vielä vaihdettu. EU:n tavoite saada neuvottelut päätökseen kuluvan vuoden aikana on valtioneuvoston mukaan kunniahimoinen mutta kuitenkin saavutettavissa oleva tavoite.

Kuten edellä on todettu, ulkoasiainvaliokunnalla ei ole huomauttamista valtioneuvoston asettamiin yleisiin tavoitteisiin ja kantoihin EU-Japani vapaakauppaneuvotteluissa. Monet neuvottelukysymykset ovat kuitenkin vielä auki ja valiokunta korostaa, että valtioneuvoston tulee kiinnittää erityistä huomiota eduskunnan oikea-aikaisen tiedonsaannin varmistamiseen neuvottelujen edetessä.

Valiokunta painottaa, että neuvotteluissa tulee pyrkiä mahdollisimman suureen avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen, jotta tiedottaminen mm. sidosryhmille ja kansalaisille on mahdollista.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 17.6.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Antti Kaikkonen kesk
varapuheenjohtaja Pertti Salolainen kok
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Susanna Huovinen sd
jäsen Tom Packalén ps
jäsen Antti Rinne sd
jäsen Veera Ruoho ps

jäsen Erkki Tuomioja sd
varajäsen Markus Lohi kesk
varajäsen Mikko Savola kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala